

למעוטי נרבע ונעבד — ואף על גז דתנא קמי: פרט לתמלא ה'יהוב — אסמכתא זעלמא הוא, ולעולם פסוליהו משום ספיקא. רובע ליכא למימר זעופות, לאין לך עוף רובע. הואיל וכתוב — גזי קרננות. כי משחתם בהם מום בם — לא ילו לנס, דבין השמחה בין מום פוסלים זהם. ותנא דבי רבי שמעאל וכו'. דבר ערוה — רובע ונרבע. עבודה זרה — נעבד, שהשמות לזהממו. כי השחית כל בשר — גדור המנוול כתיב, ודור המנוול זערוה קלקלו, כדכתיב (בראשית ו'): "ויקחו להם נשים" וגו', שהיו מוקקין לנשי ריעיהן ולכל זהמה ומיה.

תוספות

נוקי "הזכר" אלא למעט אנדרוגינוס ולא טומטום! אלמה תניא: "הזכר" — ולא טומטום ואנדרוגינוס? ומשני: סמי מאכאן טומטום. אף על גב דבערכין איכא תרין מיעוטי, "הזכר" ו"אם נקבה", צריכין תרווייהו לאנדרוגינוס, דאי כתיב "הזכר" למעוטי הוא אמינא דלא גרע מנקבה ויהיה בערך אשה. ואם תאמר: מאי פריך לרב חסדא מ"אם זכר" ו"אם נקבה" דכתיב גבי שלמים? דאיכא תרי מיעוטי, ד"אם מיעוט הוא, כדאמרינן בפרק "המפלת" (נדח כח, ב): "אם נקבה" על כרחך למעוטי טומטום! ויש לפרש: דהתם גרסינן "זכר או נקבה", דכתיב ב"ויקרא" גבי שלמי צאן, דהכי דרשינן להו בתורת כהנים הנהו מיעוטי דכתיב בשלמים, ובפרק שני דבכורות (טו, ב) ובתמורה (ז, ב). אבל "אם זכר" "אם נקבה" דכתיב גבי שלמי בקר דריש ליה בתורת כהנים ובפרק שני דבכורות (טו, ב) ובתמורה פרק "אלו קדשים" (ז, ב): לרבות ולד בעלי מומין ותמורת בעלי מומין. והשתא פריך שפיר לרב חסדא, דבההוא קרא לא כתיב אלא חד מיעוטא, דהוי "אוי" למעט, כמו "אוי כשב" — פרט לכלאים. ואם תאמר, דלעיל אמרינן: היכא דספק מחמת שאינו שוה איצטריך קרא למעוטי. ובפרק קמא דחגיגה (ד, א) קאמר: "זכור" — להוציא טומטום. ופריך: איצטריך קרא למעוטי ספיקא? אף על גב דאין כולם שוין! התם פריך משום דבלאו האי קרא הייתי פוטרו מן הראייה, משום דאינו יכול לסמוך. אף על גב דסמיכה לא מיעבא, מכל מקום לכתחלה צריך, כדאשכחן בפסחים בפרק "האשה" (פח, ב) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהן, דפטרין מלעשות פסח שני משום סמיכה. ואף על גב דגבי בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר אמרינן: זכרים עולות, נקבות זבחי שלמים, ומקריב אותן בלא סמיכה לפי שאין מכירין מי הם בעלים — שאני התם דקדושות כבר, ואין להם תקנה בענין אחר. וספק מצורע דמייתי אשמו ולונו — התם תיקון גברא שאני. ואם תאמר: דאשכחן קרא בשביל שלא נטעה, אף על גב (דגב) דקמי שמיא גליא, בסוף "אלו טרפות" (חולין טו, ב), דפריך: מכדי אנו "קשקשת" סמכין, "סנפיר" דכתב רחמנא למה לי? ומשני: אי כתב רחמנא "קשקשת" ולא "סנפיר", הוה אמינא: מאי "קשקשת" — סנפיר, ואפילו דג טמא נמי, השתא דכתב רחמנא "סנפיר" — עד דאיכא סנפיר וקשקשת! ויש לומר: דלשון "קשקשת" משמע דבר שאינו שוה וחלק, דבר שהיד מסכסכת בו, וסנפיר כך הוא, ונופל בו לשון "קשקשת".

כי איצטריך קרא למעוטי נרבע ונעבד — תימה: דסותר סתמא דתלמודא דרשא דברייתא כדי לדחות ראייתו, ומוקי ליה קרא לדרשא אחרת! ויש לומר: דקים ליה דאצטריך קרא להאי דרשא. דהא רבי עקיבא אית ליה דרשא ד"משחתם" בפרק בתרא דבכורות (נז, א), דקסבר: מעשר בהמה חל על רובע ונרבע כמו שחל על בעלי מומין. ומשמע בפרק "המזבח מקדש" (זבחים פה, ב) דאית ליה נרבע בעופות, דקאמר: רבי עקיבא מכשיר בעלי מומין, ולא קאמר: ונרבע הואיל וכשר בעופות. ומנא ליה? אלא על כרחך מהאי קרא. ואם תאמר: אם כן, תפשוט דספיקא הוי, דאי בריה הוי — אצטריך קרא למעוטי, ואם כן מנלן דיש נרבע בעופות? ונראה לי: דמעיקרא סלקא דעתין ודאי דאיצטריך קרא למעוטי אי הוה בריה. אבל השתא דמסיק דאצטריך קרא לנרבע ונעבד, סבירא ליה דלבריה לא אצטריך קרא למעוטי, דממילא אימעיט מבתורים דומיא דבני יונה: מה בני יונה דוקא קטנים — אף תורים דוקא גדולים, למעוטי תחלת הציהוב שבזה ושבזה, דלא הוי לא קטנים ולא גדולים. ודרשא דברייתא אסמכתא בעלמא היא. ומורי הרב רבינו אהרן מרינגשפור"ק תירץ, דאינו סותר השתא דרשא דברייתא. דתרי מיעוטי כתיבי: "מן התורים" "או מן בני היונה", חד — למעוטי נרבע ונעבד, ולאפוקי מדרשא ד"משחתם", ואידך — למעוטי תחלת הציהוב. וקמי שמיא ודאי גליא אי קטנים הוה או גדולים הוה, ואי קטנים הוה, ואתי נמי שפיר, כמו שפירש לפי המוסקא, דחד למעוטי בריה וחד ממעטינהו מבני היונה, ואין הוא דלא ידעין מהו ממעטינהו. והשתא, אי בריה הוה — אתי נמי שפיר, כמו שפירש לפי המוסקא, דחד למעוטי בריה וחד למעוטי נרבע ונעבד. ומעיקרא סלקא דעתין דאצטריך תרווייהו לבריה, דאי לא הוה כתיב אלא חד מיעוטא — לא הוה ממעטי להו אלא או מגדולים או מקטנים, ואם הביא משניהם הוה נפיק ממה נפשך. אבל קצת קשה על פירושו, דאי אתא קרא לאשמועינן שהם או גדולים או קטנים, אף על גבי דקמי שמיא גליא, אם כן מאי פריך בסוף "על אלו מומין" שהבאתי לעיל: מניי אילמא תנא קמא — ספק הוא, איצטריך קרא למעוטי ספיקא? נימא דקרא מיעט לאנדרוגינוס, או משום שהוא זכר משונה או משום דאשמועינן שהוא נקבה, ואין הוא דלא ידעין הוי ספק! אלא משמע: אם קמי שמיא גליא שהוא נקבה לא היה לו להשמיענו. והא דאיכא תרי מיעוטי, איכא למימר דאתא חד לנרבע וחד לנעבד. ויותר נראה דנרבע ונעבד נפקי מחד מיעוטא, אלא אצטריך חד מיעוטא לתורים וחד לבני יונה. ולמאי דסלקא דעתין נמי מעיקרא דאתא למעוטי בריה, אצטריך תרי מיעוטי, חד למעוטי תורים וחד לבני יונה.

כי משחתם בהם מום בם — כאן משמע דלכולי עלמא אית להו הך דרשא ד"משחתם". דאי פליג אדרשא זו ההוא תנא דרשי "מן הבהמה" להוציא את הרובע, אם כן לידוק דבריה הוי, למאן דלא דריש דרשא ד"משחתם"! אלא ודאי כולו דרשי להו, ואפילו הכי איצטריך "מן הבהמה" ו"מן הבהר" להוציא רובע ונרבע. ולא הוי דרשינן מ"משחתם" דהא בהא תליא, אלא משום דאשכחן כבר בקדשים ששויים בהן דבר ערוה ועבודה זרה ומום. ונפקא מינה דרשא ד"משחתם" למעשר בהמה, דחל על רובע ונרבע כמו שחל על בעל מום (ולרבי ישמעאל) [ולרבי שמעון] נפקא מינה גם לפרה. ואם תאמר: בריש "כל האסורין" (תמורה כח, ב) אמרינן דתנא ד"משחתם" מוקי קרא ד"מן הבהמה" פרט לזקן וחולה ומזוהם! ויש לומר: דתנא ד"משחתם" ודאי

עיונים

כי איצטריך קרא למעוטי נרבע ונעבד — ומה שהברייתא ממעטת אותו מן הכתוב "מן התורים ומן בני היונה" אינו אלא אסמכתא בלבד (רש"י). וכבר תמדהו בתוס' כיצד הגמרא סותרת לחלוטין את פשט הברייתא, המוכיח שתחילת הציהוב בריה הוא. וכתבו כי לפי תירוץ הגמרא כאן אנו מניחים (בשונה ממה שהיינו סבורים בתחילה), כי אם תחילת הציהוב בריה בפני עצמה הוא — אין הוא זקוק למיעוט הכתוב כדי לפסולו, שהרי במקרא החכרו רק שני סוגי עופות להקרב. תורים או בני יונה, ולא כל בריה אחרת, וממילא חייב אתה לומר שאין זו אלא אסמכתא. ועוד הביאו הסבר של ר' אהרן מרינגשפורק, שלפי תירוץ זה אין כאן דחייה של פשט הברייתא, אלא שני מיעוטים יש בכתוב זה: "מן התורים" ו"מן בני היונה", אחד למעט נרבע ונעבד, ואחד למעט תחילת הציהוב. ובאה הגמרא לומר כי גם אם נאמר שתחילת הציהוב הוא ספק אין להקשות על כך מדרשת הכתוב, ממנה משמע שהוא בריה בפני עצמה. שיש לומר שהוא באמת בריה, אבל רק באחד מהם, בתורים או בבני היונה, ואותו בא הכתוב למעט ולפסול (ואילו באחר הרי זה כשר), והספק שיש בדבר הוא איפוא רק שלנו — איזה מהם הכתוב ממעט. ואם כן, אין להקשות בענין זה: "איצטריך קרא למעוטי

מסורת הש"ס

א. סנהדרין נז, א. ע"ז כג, ב. בכורות נז, א. תמורה כח, ב. ילק"ש תורה כב, נ. תלו. תרמב. תרפא.

גרסות

פסל בכת"מ ועוד נוסף: תמונת כל סמל. פוסלין בו בכת"מ: פוסל בו.

אורה ההלכה **למעוטי נרבע ונעבד** הרובע והנרבע, המוקצה לעבודה זרה והנעבד, אף על פי שהם מותרים באכילה, הרי הם פסולים לגבי המזבח. ודין זה הוא בין בבהמה ובין בעוף. (רמב"ם ספר עבודה הלכות איסורי מזבח פ"ג ה"ז).

בבהמה — כתיב: "תמים וזכר", אבל עוף לא כתיב ציה לא תמים ולא זכר, הלכך לא פסלי ציה מומין קטנים כגון דוקין שזעין, אלא מומין גדולים כגון מחוסר אבר, משום "הקריבהו נא לפחתך". מן האיל או מן הכבש — מאזיה שאלה. פלגס — כבש בן שנה צמח שנתו קרוי "כבש", ואיל משענרו שלשה עשר חדשים שנכנס חדש שלש צמח שנה שניה קרוי "איל" עד עולם, "פלגס" — צמח חדש ראשון של שנה שניה. הקריבו — משנה היא צמסכת פרה (פרק א משנה ג), ופלגס קא מיירי. ואין עולה לו מזבחו — אם היה מחוייב איל לצדו או כבש לצדו. וטעמה לא מפרש תנא אי משום ספיקא אי משום ציה. ואמר רבי יוחנן — מנא לן דמציא עליו נסכי איל של שני עשרונים. ושלישית ההין יין? דכתיב צפרשת נסכים צ"שלה לך אנשים: "או לאיל האחד" וגו', "או" — לרבות את הפלגס בנסכים הללו. ומדאיטריין קרא לרבו, שמע מינה קסבר רבי יוחנן דתנא קמא דלמא: אין עולה לו מזבחו — משום דציה הוא, ולענין נסכים רחמנא ציה. דאי ספיקא הוא — לא מצייה קרא, דכיון דשמה איל הוא — דאי איל הוא — ליהוי דידיה, ואי כבש הוא — יהא היתר נדבה, שהרי מתנדבין נסכים בלא קרבן, כדאמרינן צמסכות צפרק צמל (ק"א), ואף על גב דתני: אין מתנדבין לוג אחד ולא שנים ומתמה, אלא שלשה כדי שיהו קרויין נסכי כבש, או ארבעה שיהו קרויין נסכי איל, או ששה הראוין לפר — הכא כי האי גוונא ציהי אחרני קרי.

ועבודה זרה פוסלין בו. והני עופות, הואיל ולא פסיל בהו מומא [ואין פוסל בהם מום], דאמר מר [שאמר החכם]: דין תמות, שהקרבן צריך להיות תם ולא בעל מום, וזכרות, שיהיה זכר ולא נקבה, הוא דווקא בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות, אימא [אומר]: דבר ערוה ועבודה זרה נמי לא לפסול בהו [גם כן לא יפסלו בהם], וגם גרבע ונעבד בעוף יהיו כשרים להקרבה, על כן קא משמע לן [משמיע לנו] המיעוט "מן התורים או מן בני היונה" (ויקרא א, יד), שיש תורים ובני יונה שאינם קרבים, והם הנרבע והנעבד.

מסורת הש"ס
 ב. קדושין כד, ב. מנחות ו, א. כה, א. זבחים קטז, ב. תמורה יד, א. תוי"כ ויקרא א, יד. שם כב, כ. ילקיש תורה נט. שלט. תמו. תרמ.
 ג. פרה פ"א מ"ג. מנחות צא, ב. ילקיש תורה תשמו.
 ד. מנחות צא, ב.

גרסות
פוסלין בו בכתי"מ: פוסל בו.
הרי עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש יש בכתי"מ: הרי עלי עולה מן האיל או מן הכבש.

לשון פלגס
 עיקרה של מלה זו הריחה כנראה היוונית *πάλαξ* (פאלקס), שמשמעה — יצא מימי הילדות ועדיין לא בא לכלל בחרות.

א בעי רבי זירא: האומר "הרי עלי עולת בהמה מן האיל או מן הפלגס", והביא פלגס, מהו? אליבא דרבי יוחנן לא תבעי לך, דאמר ברביה הוי, דתנן: הקריבו — מביא עליו נסכי איל ואין עולה לו מזבחו; ואמר רבי יוחנן: "או לאיל" — לרבות את הפלגס. פי תבעי לך — אליבא דבר פדא, פשיטא דעני אהוי נסכי איל, ואתנויי — יהא היתר נדבה, שהרי מתנדבין נסכים בלא קרבן, כדאמרינן צמסכות צפרק צמל (ק"א), ואף על גב דתני: אין מתנדבין לוג אחד ולא שנים ומתמה, אלא שלשה כדי שיהו קרויין נסכי כבש, או ארבעה שיהו קרויין נסכי איל, או ששה הראוין לפר — הכא כי האי גוונא ציהי אחרני קרי.

תוספות

משמע ליה לתלמודא דמפיק רובע ונרבע מ"משחתם" לחודיה, אבל שאר תנאי דנפקי מ"ימן הבהמה" אית להו דרשא ד"משחתם" כדפרישית. וכן משמע בפרק בתרא דבכורות (נז, א) דפליגי התם כמה תנאי גבי מעשר בהמה, גבי טומטום ואנדרוגינוס ובמחוסר זמן ויוצא דופן, אבל בנרבע ורובע ומוקצה ונעבד לא אשכחן שום פלוגתא, ומשמע דכולהו מודו דמתעשרין כדדרשינן התם מ"משחתם" ומיהו מהכא איכא למדחי, דאפילו מאן דלית ליה דרשא ד"משחתם" איצטריך "מן התורים" למעוטי נרבע, דסלקא דעתך: כיון דעופות ליתנהו ברובע — ליתנהו נמי בנרבע. דכהאי גוונא אמר בפרק

א בודמה לדיין במעמד שלב תחילת הציהוב בתורים ובכני יונה, מביאים ענין דומה שדנו בו חכמים האם מדובר בספק או בבריה לעצמה. בעי [שאמר] רבי זירא: האומר "הרי עלי עולת בהמה מן האיל (כבש בוגר, משעברו עליו שלושה עשר חדשים) או מן הכבש (בתוך שנתו הראשונה)", שנדר להביא איזה מהם שירצה, והביא פלגס, שהוא כבש בן יותר משנה, אלא שעדיין לא מלאו לו שלושה עשר חודש, מהו דינו? האם יצא ידי חובת נדרו? ומפרטים: אליבא [על פי שיטתן] של רבי יוחנן לא תבעי [לא תישאל] לך, שבודאי אינו יוצא ידי חובתו, דאמר [מפני שהוא אומר]: פלגס בריה בפני עצמה הוי [הוא] נחשב, ואינו לא כבש ולא איל. דתנן [שכן שנינו במשנה]: היה מחוייב איל או כבש והביא פלגס והקריבו — מביא עליו מנחה ונסכי קרבן איל, שני עשרונים סולת בלולים בשלישית ההין (ארבעה לוגים) שמן, ושלישית ההין יין, ואולם אין עולה לו מזבחו, אינו יוצא ידי חובתו. ואמר ר' יוחנן: טעם הדבר שמביא נסכי איל — מפני שנאמר בפרשת הנסכים "או לאיל תעשה מנחה" וכו' (במדבר טו, יא), והמלה "או" באה לרבות את הפלגס, שביאי גם לו נסכי איל. וכיון שלדעתו הוצרך הכתוב לרבותו, נמצא שהוא סבור שהוא בריה בפני עצמה, ואין זה מחמת הספק. כי תבעי [כאשר תישאל] לך השאלה — הרי זה אליבא [על פי שיטתן] של בר פדא, הסבור שיש בו ספק, ליתנהו נמי בנרבע. דכהאי גוונא אמר בפרק

תמות וזכרות בבהמה — בתורת כהנים דריש לה מדכתיב "תמים וזכר" — תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות. ומחוסר אבר דפסול בעוף, נפקא ליה מדכתיב "מן העוף" — ולא כל העוף, בפרק קמא דקדושין (כד, ב), ולא כמו שפירש כאן בקונטרס משום "הקריבהו נא לפחתך". ואם תאמר: למה לי קרא לפסול מחוסר אבר? והא אפילו לבני נח נמי אסור, דליכא מידי דלישראל שרי ולבני נח אסור! ויש לומר: משום דאמרינן בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין נט, א) דכל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני — לישראל נאמרה ולא לבני נח, ולכך הוצרך לשנותה — כדי לאסור לזה ולזה. ואם תאמר: למה לי קרא דאין תמות וזכרות בעופות? מדאצטריך "מן העוף" לאסור מחוסר אבר ידעינן דאין מום פוסל בעוף, דאי פוסל למה לי "מן העוף"? ויש לומר: דאי לאו קרא דאין תמות וזכרות בעופות הוה אמינא דמום פוסל בעוף, ו"מן העוף" אתא לאסור אפילו הנך מומין דשרו בבהמה, דקרא ד"מן העוף" לאסור אתא ולא להתיר. ואין להקשות נמי: מדאיצטריך "מן התורים" לנרבע ונעבד שמעינן שפיר דאין מום פוסל בעופות. דאיכא למימר: דאיצטריך "מן התורים" משום דסלקא דעתך כיון דעופות ליתנהו ברובע — ליתנהו נמי בנרבע, כדפרישית לעיל.

כי תבעי לך אליבא דבר פדא — בפרק "שתי מדות" (מנחות צא, ב) איתותב בר פדא מהאי קרא ד"או לאיל" דמ(ד)רבה פלגס, דלא אתא קרא לרבויה ספיקא.

עיונים

אין תמות וזכרות בעוף דבר זה נלמד ממה שלא הזכיר תמים ולא זכר בעוף בשום מקום, כפי שהזכיר בבהמה. ומכל מקום, במומים גדולים כגון חסרון אבר אסור להקריב גם את העוף, משום "הקריבהו נא לפחתך" (מלאכי א, ח), שהוא בויי אף כמתנה לאדם חשוב (רש"י). אכן בתוס' העירו כי דברים אלו נלמדו כולם במסכת קדושין (כד, ב) וכן בתורת כהנים) מדיוק הכתובים.

מן האיל או מן הכבש איל וכבש, אף שהם מומין אחד, ואין בהם אלא הפרש של גיל, שכבש הוא בתוך שנתו הראשונה, כפי שנאמר בכמה מקומות בתורה (ראה במדבר ו, יב) ואיל הוא בן שנים (פרה פ"א מ"ב), יש קרבתו שצריך להקריב בהם דווקא כבש, ואינו יוצא בהם ידי חובתו באיל, וכן להיפך. וכן אם נדר עולה מן האיל — אינו יוצא ידי חובתו בכבש, ולהיפך. וכן שונים איל וכבש בנסכים שצריך להביא עמם בקרבנות העולה והשלמים, שהמביא איל מביא עמו מנחה משני עשרונים סולת בלולה בשלישית ההין (ארבעה לוגים) שמן, ושלישית ההין יין. והמביא כבש מביא עמו מנחה מעשרין סולת בלול ברביעית ההין (שלושה לוגים) שמן ורביעית ההין יין (במדבר טו, ד—ז). ובמשנה במסכת פרה (פ"א מ"ג) שנינו שפלגס, שהוא כבש בחדש השלושה עשר ללידתו — אינו כשר לא לקרבן איל ולא לקרבן כבש. וכאן שואל ר' זירא, האם טעם הדבר שאינו כשר לזה ולא לזה הוא משום הספק, האם איל הוא או כבש, ולכן אם נדר "איל או כבש", איזה מהן שארצה — יצא ידי חובתו. או האם טעם הדבר הוא משום שהוא בריה בפני עצמה, ואם כן אינו לא איל ולא כבש, ולא יצא ידי חובת נדרו.

פלגס יש שפירשוהו מלשון פלג, כלומר, ממוצע, שמכלל כבש יצא ולכלל איל לא בא (רע"ב פרה פ"א מ"ג). או שהוא נוטרקון "פלג גס" — חצי גס (גדול) (תפארת ישראל). וראה מדור "לשון". ובמסכת פרה (שם) נאמר כי זהו השם שהיה נותן לו ר' טרפון, אבל בן עזאי היה קורא לו "נוקד", ור' ישמעאל היה קורא לו "פרדיגמא" (מטבע פסולה, ביונות).

הקריבו כתבו המפרשים כי גם לכתחילה יכול להקריב פלגס. שכן בשונה מתחילת הציהוב בתורים ובני יונה, שהוא פסול להקרבה, שהרי הכתוב הכשיר רק תורים גדולים או בני יונה קטנים, פלגס כשלעצמו ראוי להקרבה, וכגון אם היה אומר: "הרי עלי עולה מן הצאן", שהרי התורה אמרה בלשון כללית: "ואם מן הצאן קרבנו" (ויקרא א, ט). ואמר רבי יוחנן או לאיל לרבות את הפלגס ומכאן יש ללמוד שלדעתו הוא בריה בפני עצמה, שאם מצד הספק שמא הוא איל או כבש — לא הוצרכנו לכתוב מיוחד לשם כך, אלא די בספק שמא הוא איל כדי שנחייבו להביא נסכי איל שהם מרובים יותר ובכללם נסכי כבש. ועוד, שאם ספק הוא — לא היה די בעצם הבאת נסכי האיל, אלא שצריך היה להתנות ולומר שאם הוא איל — הרי נסכים אלו באים לחובתו, ואם הוא כבש, שנסכיו מועטים יותר — יהיה המותר נדבה, כפי שסבור בר פדא להלן (רש"י). או לאיל לרבות את הפלגס שנאמר "או לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרונים" וכו', והמלה "או" באה לרבות לדבר אחר שאינו איל, כאילו נאמר: "לפלגס או לאיל תעשה מנחה" וכו' (תוי"ט פרה פ"א מ"ג).

אורה ההלכה
אין תמות וזכרות בעופות אין המומים פוסלים בעוף. וכן אחד הזכר ואחד הנקבה כשרים בעוף. במה דברים אמורים — במומים קטנים אבל עוף שישב גפו או נסמית עינו או נקטעה רגלו — אסור להקריבו על גבי המזבח, שאין מקריבים חסר כלל. וכן אם נולדה בו אחת מן הטריפות שאוסרים אותה באכילה הרי זה נפסל לקרבן. (רמב"ם ספר עבודה הלכות איסורי מזבח פ"ג ה"א. הלכות מעשה הקרבנות פ"א ה"ח).
האומר הרי עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש והביא פלגס נדר עולה מן הכבשים או מן האילים והביא פלגס, הרי זה ספק אם יצא ידי חובת נדרו או לא. שבעיית ר' זירא נשארה בתיקו (וראה כ"מ). (רמב"ם שם הלכות מעשה הקרבנות פט"ז ה"ב).

מיייתי ומתני — דסצירא ליה ספק הוא, והכא קא מציעא לן אליצא דבר פדא צמאי מסתפק ומאי מתני. ו"או לאיל" דריש ליה לדרשא אחרתא צמנחוס צפרק "שמי מדות" (לא,ב), וקא מציעא לן הכא מאי מתני: מי פשיטא ליה לזר פדא דלאו צריה הוא, אלס ספק איל ספק כזש הוא, וכי מתני — איל וכזש הוא דמתני: אי איל הוא —

ליהוי כוליה דדידיה, ואי כזש הוא — עשרון סולת רביעית היין ליהוי דדידיה, ואינן לנדבה. אצל צריה לא זריך לאתנווי ולמימר: אי צריה הוא ואינו ראי לנסכים — ליהוי כוליה לנדבה. וגזי צעיין דלעיל, כיון דודאי לאו צריה הוא יולא ידי נדרו ממנה נפשך, דהא או כזש או איל הוא, והוא נדר צלזיה שרצה. או דלמא בבדיה גמי — מספקא ליה לזר פדא דלמא צריה הוא. וגזי נסכים מיימי ומתני דאי צריה הוא ליהוי כוליה נדבה. וגזי צעיין גמי לא נפיק, דלמא לאו איל ולא כזש הוא. תודה טעונה ארבעים חלות, שלשים של מנה ועשר של חמץ. מן החמץ או מן המצה — עשר חלות מאיזה מין שארצה. ולקמן צעי: היכי מיימי עשר חלות למדייהו? שיאור — שניא מכלל מנה ולכלל חמץ לא צל. רבי מאיר

ורבי יהודה פליגי צ"אלו עוברין" (פסחים מצ,ג). לרבי מאיר הוי שיאור צהכספת פנים, ואפילו אין שם סדק. ואס נדק אפילו קרני חגבים מיקרי "סידוק" וחייב כרת. ושיאור צהכספת פנים אמרינן צריש "אלו עוברין" (שם מצ,ג) דרבי מאיר חייב חלות. ורבי יהודה אית ליה מרי קולי: מלה, דהכספיו פניו — דרבי מאיר שיאור לא מיקרי, וקריני חגבים הוא דמקרי שיאור. ועוד קולא אחריתי, דנהא דקרי ליה רבי יהודה שיאור לא מחייב עליה חלות. שיאור דמאן אי שיאור דרבי מאיר — דהכספיו פניו. לרבי יהודה — כלומר, וקא מציעא לן אליצא דרבי יהודה אי נפיק צהאי שיאור אי לא — הא ודאי לרבי יהודה מנה מעילא הוא, ונפיק משום מנה. אי שיאור דרבי יהודה — דקריני חגבים, ומציעא לן אליצא דרבי מאיר — הא ודאי לרבי מאיר ילא ידי נדרו, ונפיק משום חמץ. ואי דרבי מאיר — דהכספיו פניו, וקא מציעא לן אליצא דרבי מאיר. מדלקי עליה — דלמרינן התם: האוכלו חמץ צלרעטי. חמץ הוא — וף על גב דכרת לא מחייב, משום דלאו חמץ הראוי לאכילה הוא, מיהו חמץ נוקשה מיקרי, מדקא מחייב עליה חלות, ולענין נדר ילא ידי נדרו, שהרי הביא חמץ. אלא דרבי יהודה — דקריני חגבים. ומציעא לן אליצא דרבי יהודה דלמא: צשיאור דדידיה ישרף — אלמא יש צו נד חמץ, וקאמרי: האוכלו פטור — אלמא לאו ודאי חמץ הוא, והוא התרמא ספק. מאי ספק הוי — ונפיק ממה נפשך, או דלמא צריה הוא ולא נפיק.

דאמר [שהוא אומר]: המקריב פלגס מיייתי ומתני [מביא נסכים של איל ומתנה]. שאם איל הוא — הרי אלו נסכיו, ואם כבש הוא, שנסכיו מועטים משל איל — יהא המותר נדבה; לשיטתו, מי אמרינן [האם אומרים אנו]: באיל וכבש מתנה, בכריה בפני עצמה, שאינה לא זה ולא זה — לא

מתנה, שלדעתו ודאי אינו בריה לעצמה, אלא רק ספק כבש או איל. או דלמא [שמא] לשיטתו בכריה נמי [גם כן] מתנה, דאמר [שאומר]: אי [אם] בריה הוה [היא]. שאינו איל ולא כבש, ואינו חייב בנסכים האמורים בהם — ליהוי כוליה [שיהיה כולו] נדבה. ולדרך זו, גם לשיטתו, אם נדר שיביא איל או כבש והביא פלגס — מספק לא יצא ידי חובתו? בעיה זו לא נפתרה, ולכן תיקו [תעמוד] במקומה.

א ענין "בריה בפני עצמה" נדון גם ביחס לקרבן תודה שצריך להביא עמו עשרים עשרון ללחמי התודה, עשרה עשרונים למצה ועשרה לחמץ. בעי [שא] רבי זירא: האומר "הרי עלי עשרה עשרונים לחמי תודה, מן החמץ או מן המצה" מאיזה שארצה, והביא שיאור, שהוא ספק מצה ספק חמץ, מהו דינו? האם יוצא בו ידי חובת נדרו? והואיל ונחלקו חכמים בהגדרת השיאור, שואלים תחילה: בשיאור דמאן [של מי?] לדעת מי מדובר? אי [אם] תאמר בשיאור לדעת ר' מאיר, שפניו של הבצק הכסופו (החווירו), ולשיטת רבי יהודה הסבור שאינו חמץ כלל — הרי מצה מעלייתא [מעולה] היא, ויצא ידי חובת נדרו במצה! אי [אם] בשיאור לדעת רבי יהודה, שכבר נתהוו בו סדקים קרני חגבים, ולפי שיטת ר' מאיר — הרי לשיטת ר' מאיר חמץ גמור הוא, ויצא ידי חובת נדרו בחמץ! וגם אי [אם] מדובר בשיאור לדעת ר' מאיר, ולשיטת ר' מאיר, הרי למרות שאינו חייב על אכילתו כרת, מכל מקום מדלקי עליה [מכיון שלדעת ר' מאיר הוא לוקה עליו] מן התורה — ודאי חמץ הוא, ואם כן יצא ידי חובת נדרו בחמץ! אלא צריך לומר ששאלת ר' זירא היא במי שהביא עשר חלות שיאור לדעת רבי יהודה, ולשיטת רבי יהודה, שאינו לוקה עליו, ומכל מקום צריך לשרוף אותו, ומכאן שיש בו צד חמץ. מאי [מה דינו]? האם ספיקא הויא [שם הוא]. ונפיק [ויוצא] ידי חובת נדרו ממה נפשך [מאיזה צד שתצא]. שאם מצה הוא — יוצא ידי חובת חלות תודה מן המצה, ואם חמץ — יוצא ידי חובת חלות תודה חמץ. או דלמא [שמא] שיאור בריה לעצמו הוא, לא מצה ולא חמץ, ולא נפיק [ואינו יוצא] בו ידי חובתו כלל?

מסורת הש"ס

א. (כעין זה) מנחות נג,א. (עיקר הענין) פסחים מח,ב.

גרסות

מי אמרינן איל וכבש מתנה בכתיימי ועוד: מי אמרינן באיל וכבש מתנה. אי בריה הוה בכתיימי ועוד: אי בריה הוא ויש בכתיימי: אי בריה הוי.

הרי עלי לחמי תודה בכתיימי ועוד: הרי עלי עשר לחמי תודה וראה רש"י.

לרבי מאיר חמץ הוא יש בכתיימי, בדומה למקבילה: לרבי מאיר חמץ מעליא הוא וראה תורת חיים.

תוספות

דאמר מיייתי ומתני — הקשה רבינו יצחק בן אשר: בשלמא נסכים, יכול להביא שיעור נסכי איל ולהתנות שאם הוא כבש שיהא המותר לנדבה, כרבי עקיבא דאמר בפרק "כל התדיר" (זבחים צא,ב): המתנדב יין מנסכו לספלים. ואפילו לרבי טרפון דאמר: לאישים, משמע דלא פליגי אלא באומר "הרי עלי יין" סתם, ולא פירש לנסכים, אבל אם פירש — מודה דאזיל לספלים. אבל במנחה היכי מתני? הא אין בלילתו שוה, דשל כבש בלילתו רכה שלש לוגין לעשרון, ושל איל בלילתו עבה שני לוגין לעשרון, ותנן פרק קמא דמנחות (יא,א): ריבה שמנה או שחיסר — פסולה! ותנן נמי [מנחות פט,ב]: אין מערבין מנחת כבשים בשל אילים ופרים; וכי תימא, דמיייתי שיעור מנחת איל בכלי אחד, ומתנה שהאחד מהן יהיה נדבה — אי אפשר לעשות כן, דמנחת נדבה נקמצת ומנחת נסכים כולה כליל, כדתניא בהדיא בפרק "אלו מנחות" (מנחות עד,ב)! ותיריך רבינו יצחק בן אשר: דודאי כשמתנדב מנחה סתם — אז היא נקמצת, אבל אם מפרש מנחת נסכים היא כולה כליל, ואמרינן [זבחים פד,א]: מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום. והשתא יכול להתנות שפיר.

אי שיאור דרבי מאיר לרבי יהודה מצה מעלייתא היא — ואם תאמר: והא בפרק "אלו עוברין" (פסחים מג,א) תניא: שיאור ישרף ונותנו לפני כלבו, ומפרש התם דהיינו שיאור דרבי מאיר לרבי יהודה, משמע דאסור באכילה! ויש לומר: דמדברנן בעלמא אסור, דמדשרי ליתנו לפני כלבו שמע מינה דהוי מצה מעלייתא.

ואי דרבי מאיר לרבי מאיר מדלקי עליה חמץ הוא — ואם תאמר: ודילמא שאני לענין פסח, דרבייה קרא בפרק "אלו עוברין" (שם מג,א) מדכתיב "וכל" וכי תימא, נילף חמץ דתודה מחמץ דפסח — דלמא מחמץ גמור דחייב כרת גמרינן, אבל האי דלא חשיב חמץ גמור לענין פסח לא חשיב חמץ לענין

עיונים

דאמר מיייתי ומתני בר פדא אינו דורש כר' יוחנן "או לאיל" לרבות נסכי פלגס, אלא דורש יתור זה לרבות דבר אחר, שדרשו חכמים במסכת מנחות (צא,ב) (רש"י). והוא מבין שמה ששנינו במשנה "הקריבו" — מביא עליו נסכי איל", הוא מספק, ובדרך של תנאי ובאופן המדויק שעושה את התנאי, כתב רש"י (בעמוד הקודם) שמביא שלישיית ההין (ארבעה לוגים) יין, כנסכי איל, ומתנה שאם הוא כבש שנסכיו רביעית ההין (שלושה לוגים) — יהא הלוג הנותר לנדבה. ואף שאין אדם רשאי לנדב לוג אחד של יין לנסכים, אלא רק כשיעור נסכים של אחד מן הקרבנות — שלושה כנסכי כבש, ארבעה כנסכי איל, או ששה (כנסכי שור), כאן שאין הלוג בא בפני עצמו, אלא כתוספת לנסכי קרבן — מותר הדבר. אכן ביחס למנחה שצריך להביא עם הנסכים, כתבו בתוס' שאינו יכול לעשות כן, שכן בלילתה של מנחת נסכי כבש (שלושה לוגים שמן לכל עשרון סולת) דקה יותר משל מנחת נסכי האיל (שני לוגים לעשרון), ויש איסור לרבות שמנה של מנחת הכבש (מנחות יא,א). ולכן צריך להביא שתי מנחות ולהתנות עליהן, שזו שאינה באה לחבות הפלגס — הריהי נדבה (אבל רמב"ן כתב כי אין בכך צורך, מפני שבאופן זה אינו עובר על האיסור לרבות שמנה של מנחת הכבש, שהרי אין זה שמנה, אלא שמן חבירתה). ויש שהציע בדומה לדברי התוס', שגם בנסכי היין יביא שתי מנות נסכים, של איל ושל כבש, ויתנה עליהן (שפת אמת מנחות צא,ב). אבל מפרשים אחרים כתבו כי לשון המשנה "מביא עליו נסכי איל" אין משמעה כן (יד דוד).

הרי עלי לחמי תודה וכו' המביא קרבן תודה, צריך להביא עמה עשרים עשרון סולת, עשרה לחמץ ועשרה למצה. ואת המצה מחלקים לשלושים חלות (עשר מכל סוג, חלות ורקיקים ורבוכה), ואת החמץ מחלקים לעשר חלות. והפירוש בפנים הוא על פי רש"י, שגורס כאן בנראה "עשר לחמי תודה" (ראה גרסות), והעירו מפרשים שלפי זה יש מעט קושי בפירוש הדברים להלן (תוהרא"ש). ולכן הציעו לפרש שמדובר במי שהתנדב עשרה עשרונים למצה או לחמץ, והביא עיסה של עשרה עשרונים שיאור (ראה תורת חיים).

אורה החלכה

האומר הרי עלי לחמי תודה האומר הרי עלי לחמי תודה — יביא תודה ולחמה, שהדבר ידוע שאין מקריבים לחם בלא תודה. כדברי רב הונא. (רמב"ם ספר עבודה הלכות מעשה הקרבנות פ"ז ה"א).

הכי גרסינן: והא אמר רב הונא האומר הרי עלי לחמי תודה מביא תודה ולחמה — דאדם יודע לאין לחם גלא תודה, וכיון דלחמי צבולא, נהי נמי דלאו צריה הוא, היכי נפיק? הא לא ידע אי חמץ אייתי דלוסיף עליה ולייתי מצה אי מצה היא דלייתי חמץ — ועל כרמו יעא תלות כשרים ובהן יולא ידי נדרו, שהרי הביא עשר שנדר וגם הוסיף עליהו. לא צריכא דאמר הרי עלי עשר חלות — לפטור תודתו של פלוני, דלא מייחב עליה צבולא ארבעים. סוף סוף — כיון דאמר "לפטור" — לא נפיק עד דפטור ליה להווא פלוני מעשר חלות, והאי לא מני פטור ליה צהאי שיאור, דלא ידע ההוא פלוני מאי אייתי האיך דלוסיף עליהו! לא צריכא דלא אמר לפטור — אלא: "הרי עלי עשר חלות לתודתו של פלוני". דכיון דאמר לתודתו של פלוני — לא איחייב ליה צמודה ולחמה, אלא צעשה. והא ודאי פשיטא לן דהווא פלוני לא מיפטור צהאי שיאור, ואיהו נמי לא מקבל עליה למפטריה, אלא לאחייבהו צעלמא, וכסבור שיוכלו ליקרב עם המנה של חזירו. מיפק גברא ידי נדרו נפיק — ויפדו, ויפלו דמיסה לנדצה לתודה אחרת, או לא נפיק. תיקון. ומה עגלה שלא הוכשרה בשחיטה — כדיליף לקמן (חולין כד, א).

תוספות

תודה! מיהו מצינו לפרש דהכי קאמר: דפשיטא דלא יצא משום מצה, דלענין מצה ילפינן תודה מפסח. אבל קשה: דבריש "כל המנחות באות מצה"

(מנחות נג, א) קאמר: ואימא לא תאפה חמץ אלא שיאור. וקאמר: שיאור דמאן כו', ואי דרבי מאיר לרבי מאיר, מדלקי עליה חמץ הוא! ומאי קושיא? גבי פסח הוא דחשיב חמץ, דרבייה קרא! ונראה, דיש שום יתור (כתוב) בתודה ובמנחות דחמץ נוקשה חשיב חמץ גבייהו. והא דמשמע התם דלכולי עלמא אין מחמיצין בחמץ נוקשה גבי תודה, דקאמר: אין מחמיצין בתפוחים, והתם משמע דחמץ נוקשה הוי (גבי תודה) — היינו לכתחלה, דכשבא לחמץ שתי הלחם וחלות תודה מצוה לעשות בחמץ גמור.

ותהא פרה בעריפה מקל וחומר — והוא הדין דהוה מצי למפרך הכי אצל חולין וקדשים. אבל נקט פרה ועגלה ששניהם ענין אחד, דשניהם קדשים הנשחטים בחוץ, ודמו אחדדי ליפסל בעול וכמה דברים. ואם תאמר: למה לי הנך מיעוטי למעוטי פרה מעריפה ועגלה משחיטה? נימא: כיון דאיכא למעבד קל וחומר הכי ואיכא למעבד קל וחומר איפכא, כדעביד בסמוך — כל חד וחד תיקום אדוכתייה, כדאמרינן בפרק שני דזבחים (יז, ב) גבי: ותותר אנינות אצל כהן הדיוט בקרבן צבור מקל וחומר! ויש לומר: דהתם כל קל וחומר סותר את חבירו לגמרי, שבתחלה אומר: ותותר אנינות אצל כהן הדיוט בקרבן צבור, מקל וחומר דכהן גדול שהותר אנינות אפילו בקרבן יחיד, ואחר כך עושה קל וחומר להפך, דלא תותר אנינות אצל כהן גדול בקרבן יחיד מקל וחומר, וכן אחריו. דהתם להכי קאמר: כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי, כל חד וחד תיקום אדוכתייה. אבל הכא גבי פרה ועגלה, שבא ליתן את האומר של זה בזה, ולא הוי קל וחומר אלא כמו "מה מציינו" — לא שייך למימר הכי, דאי לאו מיעוט הייתי לומד זה מזה ב"מה מציינו". ואי הוה עביד קל וחומר לא תותר פרה בשחיטה — אז הוי כההיא דזבחים. וכן תהא אשה יוצאה בחליצה מקל וחומר, או יבמה בגט מקל וחומר הוי כמו "מה מציינו". ואם תאמר: מה לעגלה שכן אינה מטהרת, וכמה חומרות יש בזה מה שאין בזה! ויש לומר: דלא עביד קל וחומר מכח עגלה ופרה, אלא מכח שחיטה ועריפה: ומה שחיטה שאינה מכשרת בעגלה מכשרת בפרה כו'. אבל קשה, דאם כן קל וחומר גמור הוא, ולא "מה מציינו", דשחיטה מעריפה ליכא למילף ב"מה מציינו" אלא מקל וחומר, אם כן נימא: כל חד וחד תיקום בדוכתייה! ויש לומר: דבכל מקום דעבד קל וחומר הכי והכי, כגון הכא, ולקמן (כה, א) גבי אויר כלי חרס, וגבי כהנים ולוים, ובפרק שני דבבא קמא (כה, ב) גבי: ותהא שן ורגל חייבין ברשות הרבים מקל וחומר, והדר קאמר: לא תהא שן ורגל חייבין ברשות הניזק אלא חצי נוק — צריך לומר דיש שום סברא, או קולא או חומרא, לעשות קל וחומר אחד יותר מאחר, וכיון שהיינו עושים קל וחומר אחד אצטריך קרא למעוטי, מעתה היינו עושים קל וחומר להפך.

פרה שהיא כשרה בשחיטה — אין ללמוד בענין זה מקל וחומר שתהא פרה כשרה במליקה, מקל וחומר מעוף שלא הוכשר בשחיטה הוכשר במליקה. דהא לקמן בריש "השוחטין" (חולין כז, ב) דרשינן: ראשו של זה ממול עורף ולא ראשו של אחר. ואין ללמוד בעוף שיוכשר בשחיטה, מקל וחומר דבהמה שלא הוכשר במליקה. דלמאן דיליף רוב שנים מהלכה — אין דנין קל וחומר ובנין אב מהלכה, כדתנן בנייר בפרק "כהן גדול" (נו, ב). ונראה לך, דכיון דאיכא מיעוטי בפרה ובעגלה לענין שחיטה ועריפה — תו לא מצי למילף עוף מבהמה ובהמה מעוף לענין שחיטה ומליקה, דאיכא למימר: עריפה ותוכיח, שאינה כשרה בפרה וכשרה בעגלה, ואפילו הכי אין שחיטה כשרה בה, אף אני אביא מליקה, וכן איפכא.

עיונים

לא צריכא דלא אמר לפטור אלא אמר סתם "לתודתו של פלוני", שהיה סבור שיכול לצרף חלות נוספות לקרבן תודתו של חבירו. והסביר רש"י כי אף שאינו יכול לצרף אותן חלות לתודתו של חבירו, מכל מקום יצא ידי חובת נדרו כשפודה אותן חלות, ודמיהן נופלים לנדבה לתודה אחרת שיביא (רש"י הגיה: "או לתודה", שהרי "נדבה" עניינה עולות נדבה של ציבור). אבל בתוספות (שאינן לפנינו) התקשו בדבר, שהרי נדר חלות אלו לתודתו של פלוני, ואם פדה אותן קודם שחיטת התודה — נמצא שלא הביא כלום בשביל חבירו, שהרי השחיטה היא המקדשת את החלות בקדושת הגוף להיות חלק מן הקרבן. ולאחר שחיטה אינו יכול לפדותן, שמשעה שקדשו החלות בקדושת הגוף אין להן פדיון! ולכן פירשו כי כונתו הייתה להוסיף על מספר החלות שצריך השני להביא לתודתו, ולדעתם דין אותן חלות הוא כדין שוחט תודתו על שמונים חלות (מנחות עח, ב), וכדעת חזקיה הסבור שכולן קדושות (ראה חידושי הרשב"א). ואילו מדברי הרא"ש בתוספותיו עולה כי למסקנת הגמרא, בעצם העובדה שנתקדשו החלות בקדושת דמים, כבר יצא ידי חובת נדרו, וכרש"י. **ותהא פרה כשרה בעריפה בקל וחומר וכו'** יכול היה לשאול לא רק על פרה אדומה, אלא על כל בהמת חולין או קדשים, שבכולן קיים קל וחומר זה. אלא יש כאן השוואה של פרה ועגלה, שיש בהן צדדים משותפים, שהן משמשות לכפרה, ושתייהן מעין קדשים הנשחטים בחוץ, ועוד כמה צדדי דמיון, כגון שאסור שיעלה עליהן עול, ובכל אופן שונה דינם לענין הכשרתם למצותם, בשחיטה או בעריפה (תוס'). ושאלו בתוס': והרי לעומת חומרה זו שיש בפרה — שהיא כשרה בשחיטה, יש חומרה

ומקשים: וגם אם ספק הוא, כיצד ייתכן שיצא אדם ידי נדרו באותו שיאור? והאמר (והרי אמר) רב הונא: האומר "הרי עלי לחמי תודה" — מביא תודה ולחמה בשלימות, עשרה עשרונים מצה ועשרה עשרונים חמץ; וכיון דאיחייב ליה [שהתחייב הוא] בתודה וכל לחמה, הא לא ידע האי גברא [הרי אין יודע אותו] שהביא שיאור אי [אם] אותו שיאור חמץ הוא, דלייתי [שיביא] מצה להשלים את חובת לחמי התודה, אי [או אם] מצה הוא, דלייתי [שיביא] חמץ להשלים אותו. ובכל מקרה אינו יוצא ידי חובת קרבן תודתו עד שיביא עוד קרבן שלם של לחמי תודה, חמץ ומצה! ומשיבים: לא צריכא [לא נצרכה] שאלתו של ר' זירא, אלא במי שאמר "הרי עלי חלה (חלות) מן החמץ או מן המצה, על מנת לפטור חובת לחמי תודתו של פלוני", ונמצא שהוא עצמו יוצא ידי חובת נדרו, שהרי לא חייב עצמו בקרבן תודה. ומקשים: סוף סוף הא לא ידע האי גברא [הרי אין יודע אותו] [אם], החבר, אי [אם] מה שהביא חמץ הוא, דלייתי [שיביא] מצה להשלים את חובת תודתו, אי [או אם] מצה הוא, דלייתי [שיוסיף ויביא] חמץ, ונמצא שהגודר אינו מקיים את נדרו לפטור תודתו של חבירו, שהרי החבר לא יצא ידי קרבן תודתו במה שהביא עבורו! ומשיבים: לא צריכא [לא נצרכה] שאלתו של ר' זירא, אלא במקרה שאמר "הרי עלי חלות לתודתו של פלוני", ולא אמר "על מנת לפטור תודתו", שאינו בא לפטור את חבירו מחובתו, אלא רק להוסיף עליו, ואם כן אין כאן אלא שאלה ביחס לנודר עצמו, האם מיפק גברא [לצאת האישי] ידי נדרו נפיק [יוצא] או לא נפיק [אינו יוצא]? גם שאלה זו לא נפתרה ולכן תיקון [תעמוד] במקומה.

ב משנה מה שהוא כשר בפרה אדומה — פסול בעגלה ערופה, ומה שכשר בעגלה — פסול בפרה.

ג גמרא בפירוש משנתנו מביאים מה שתנו רבנן [שנו חכמים]: פרה אדומה — בשחיטה כשרה, בעריפה פסולה;

עגלה — בעריפה כשרה, בשחיטה פסולה. נמצאת אומר: כשר בפרה — פסול בעגלה, כשר בעגלה — פסול בפרה. ותהא פרה כשרה בעריפה מקל וחומר, ומה עגלה שלא הוכשרה בשחיטה, כפי שילמד להלן (כד, א) — הוכשרה בעריפה, פרה שהוכשרה בשחיטה, שנאמר "ושחט אותה" (במדבר יט, ג) — אינה דין שהוכשרה בעריפה?

מחובתו, אלא רק להוסיף עליו, ואם כן אין כאן אלא שאלה ביחס לנודר עצמו, האם מיפק גברא [לצאת האישי] ידי נדרו נפיק [יוצא] או לא נפיק [אינו יוצא]? גם שאלה זו לא נפתרה ולכן תיקון [תעמוד] במקומה.

ב משנה מה שהוא כשר בפרה אדומה — פסול בעגלה ערופה, ומה שכשר בעגלה — פסול בפרה.

ג גמרא בפירוש משנתנו מביאים מה שתנו רבנן [שנו חכמים]: פרה אדומה — בשחיטה כשרה, בעריפה פסולה;

עגלה — בעריפה כשרה, בשחיטה פסולה. נמצאת אומר: כשר בפרה — פסול בעגלה, כשר בעגלה — פסול בפרה. ותהא פרה כשרה בעריפה מקל וחומר, ומה עגלה שלא הוכשרה בשחיטה, כפי שילמד להלן (כד, א) — הוכשרה בעריפה, פרה שהוכשרה בשחיטה, שנאמר "ושחט אותה" (במדבר יט, ג) — אינה דין שהוכשרה בעריפה?

מחובתו, אלא רק להוסיף עליו, ואם כן אין כאן אלא שאלה ביחס לנודר עצמו, האם מיפק גברא [לצאת האישי] ידי נדרו נפיק [יוצא] או לא נפיק [אינו יוצא]? גם שאלה זו לא נפתרה ולכן תיקון [תעמוד] במקומה.

ב משנה מה שהוא כשר בפרה אדומה — פסול בעגלה ערופה, ומה שכשר בעגלה — פסול בפרה.

ג גמרא בפירוש משנתנו מביאים מה שתנו רבנן [שנו חכמים]: פרה אדומה — בשחיטה כשרה, בעריפה פסולה;

עגלה — בעריפה כשרה, בשחיטה פסולה. נמצאת אומר: כשר בפרה — פסול בעגלה, כשר בעגלה — פסול בפרה. ותהא פרה כשרה בעריפה מקל וחומר, ומה עגלה שלא הוכשרה בשחיטה, כפי שילמד להלן (כד, א) — הוכשרה בעריפה, פרה שהוכשרה בשחיטה, שנאמר "ושחט אותה" (במדבר יט, ג) — אינה דין שהוכשרה בעריפה?

מחובתו, אלא רק להוסיף עליו, ואם כן אין כאן אלא שאלה ביחס לנודר עצמו, האם מיפק גברא [לצאת האישי] ידי נדרו נפיק [יוצא] או לא נפיק [אינו יוצא]? גם שאלה זו לא נפתרה ולכן תיקון [תעמוד] במקומה.

ב משנה מה שהוא כשר בפרה אדומה — פסול בעגלה ערופה, ומה שכשר בעגלה — פסול בפרה.

ג גמרא בפירוש משנתנו מביאים מה שתנו רבנן [שנו חכמים]: פרה אדומה — בשחיטה כשרה, בעריפה פסולה;

עגלה — בעריפה כשרה, בשחיטה פסולה. נמצאת אומר: כשר בפרה — פסול בעגלה, כשר בעגלה — פסול בפרה. ותהא פרה כשרה בעריפה מקל וחומר, ומה עגלה שלא הוכשרה בשחיטה, כפי שילמד להלן (כד, א) — הוכשרה בעריפה, פרה שהוכשרה בשחיטה, שנאמר "ושחט אותה" (במדבר יט, ג) — אינה דין שהוכשרה בעריפה?

מחובתו, אלא רק להוסיף עליו, ואם כן אין כאן אלא שאלה ביחס לנודר עצמו, האם מיפק גברא [לצאת האישי] ידי נדרו נפיק [יוצא] או לא נפיק [אינו יוצא]? גם שאלה זו לא נפתרה ולכן תיקון [תעמוד] במקומה.

ב משנה מה שהוא כשר בפרה אדומה — פסול בעגלה ערופה, ומה שכשר בעגלה — פסול בפרה.

ג גמרא בפירוש משנתנו מביאים מה שתנו רבנן [שנו חכמים]: פרה אדומה — בשחיטה כשרה, בעריפה פסולה;

עגלה — בעריפה כשרה, בשחיטה פסולה. נמצאת אומר: כשר בפרה — פסול בעגלה, כשר בעגלה — פסול בפרה. ותהא פרה כשרה בעריפה מקל וחומר, ומה עגלה שלא הוכשרה בשחיטה, כפי שילמד להלן (כד, א) — הוכשרה בעריפה, פרה שהוכשרה בשחיטה, שנאמר "ושחט אותה" (במדבר יט, ג) — אינה דין שהוכשרה בעריפה?

- מסורת הש"ס
- ב. מנחות פא, ב.
- ג. ראה מנחות שם.
- ד. כריתות כח, א (ועייניש).
- ה. ילק"ש תורה תשסא.

גרסות

והאמר רב הונא בכתי"מ ועוד: איני והאמר רב הונא.

דאמר הרי עלי חלה לפטור בכתי"מ ועוד: דאמר הרי עלי עשר חלות [לחם] לפטור.

כשר בפרה... כשר בעגלה יש בכתי"מ ובדפ"מ של המשנה: הכשר בפרה... הכשר בעגלה.

נמצאת כשר בפרה בכתי"מ ועוד: נמצא כשר בפרה.

